

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van La Nouvelle Maison met tuin in Tervuren

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Tervuren, 2de afdeling, sectie G

Objectnummer: 4.01/24104/145.1

-

Dossiernummer: 4.001/24104/105.1

Omschrijving:

La Nouvelle Maison met tuin, Albertlaan 1

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 17/06/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-06-17 10:50:54 +02:00
Reden: ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 5 oktober 2023.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) liet op 11 oktober 2023 weten geen opmerkingen of aanvullingen te hebben bij dit beschermingsdossier. Het INBO gaf mee dat het de bepalingen wat betreft het beheer en preventie van de beschermde bomen en struiken en hun standplaats mee onderschrijft.

De Afdeling Handhaving van het departement Omgeving gaf op 9 oktober 2023 een gunstig advies.

Het departement noch de agentschappen brachten geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 5 oktober 2023.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 5 oktober 2023.

Het departement bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Tervuren

Het advies werd gevraagd op 5 oktober 2023.

Gemeente Tervuren

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 6 november 2023 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 5 oktober 2023.

De VCOE bracht op 9 november 2023 een voorwaardelijk gunstig advies uit voor de voorlopige opheffing van de bescherming als monument van de woning La Nouvelle Maison met terrassen, toegangspoortje en omheining, alsook voor de voorlopige (her)bescherming als monument van La Nouvelle Maison met tuin in Tervuren. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier. Het advies over de voorlopige opheffing van de bescherming als monument wordt behandeld in het opheffingsdossier van de bescherming als monument van de woning La Nouvelle Maison met terrassen, toegangspoortje en omheining in Tervuren.

Behandeling van het advies:

De VCOE vraagt te verduidelijken in welke mate enkele recente toevoegingen nog verwijzen naar de historische inrichting, dan wel volledig afwijken van het originele tuinontwerp. Dit gaat met name op voor het noordoostelijk tuindeel dat rond 2022 ingevuld werd met laagstammig leifruit en een moestuin. Uit het dossier blijkt dat van de Velde's ontwerp hier reeds een nutsfunctie met groentetuin en fruitbomen voorzag. Met het oog op gepast beheer, vraagt de commissie te verduidelijken in welk opzicht de nieuwe fruitboomgaard en moestuin afwijken van deze originele nutsfunctie (cf. par. 6 van dit advies).

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt 1.2. (Historisch overzicht) aangevuld met een uitgebreidere beschrijving van moestuin en boomgaard: "In briefwisseling spreekt de architect ook zijn wens uit om in de tuin een "prairie, potager et verger" te voorzien. Een latere bewoner van La Nouvelle Maison, François Hers (zoon van Joseph Hers), die als kind in de periode 1947-1965 het huis bewoonde, herinnert zich de tuin nog goed. Bij het vooronderzoek van de tuinrestauratie tekende François Hers de indeling van de tuin uit 1947. In het noordelijke tuingedeelte bevond zich ten oosten de moestuin en ten westen een boomgaard met 14 à 18 op rijen aangeplante verschillende soorten fruitbomen... Onder leiding van restauratiearchitect Guido Stegen werden een aantal latere toevoegingen aan de tuin uitgevoerd. In het noordoostelijk tuingedeelte werd op de locatie waar op historische foto's van kort na de bouw van de woning (1929-1932) een moestuin lag, opnieuw een moestuin aangelegd. Deze nieuwe moestuin heeft een centraal pad in halfverharding in de as vanaf de achterdeur. Dit pad sluit enerzijds aan op een pad in hetzelfde materiaal parallel met de achtergevel van de woning en anderzijds op een nieuwe toegang in de noordoostelijke punt van de tuin. In de noordwestelijke zone werd een fruitgaard met op rijen aangeplant geleid laagstamfruit ingepast.

In het ministerieel besluit wordt in artikel 2., laatste paragraaf het woord "voormalig" in de zin "Het noordoostelijke, hoger gelegen tuingedeelte is verbonden met de lager gelegen voormalige moestuin door een tuintrap en begeleidende keermuurtjes die het hoogteverschil accentueren". De plek waar de moestuin oorspronkelijk gelegen was is immers opnieuw als moestuin in gebruik.

Ter ondersteuning vraagt de commissie om ook historische foto's en historische plannen die aan de basis lagen van de restauratie van de tuin en woning, toe te voegen in een documentatiebijlage bij het beschermingsdossier.

Antwoord: Aan het dossier werd een documentatiebijlage met historische foto's en plannen toegevoegd.

Wat betreft de fotoregistratie merkt de commissie op dat voor het noordoostelijk tuindeel drie verschillende toestanden zijn gedocumenteerd. De commissie vraagt de fotoregistratie te beperken tot de actuele referentietoestand die voor de nieuwe bescherming geldt. Daarnaast vraagt de commissie de fotoregistratie te vervolledigen met actuele foto's van de bleekweide bij de noordoostgevel en van de zichten op de tuin vanuit de leefruimte.

Antwoord: De tuin werd op 9 januari 2024 opnieuw gefotografeerd. Daarbij werden ook foto's van de bleekweide en van de zichten vanuit de leefruimte naar de tuin genomen. Deze foto's zijn als nieuwe referentietoestand in de fotobijlage opgenomen.

De VCOE vraagt beheersdoelstelling 1 te herformuleren zodat deze ook duidelijk van toepassing is op de tuin.

Antwoord: In het ministerieel besluit wordt onder art. 3.1° de zin "Nieuwe ingrepen en wijzigingen in het gebruik van het pand vereisen een geïntegreerde aanpak waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht van het gebouw niet wordt overschreden" vervangen door "Nieuwe ingrepen en wijzigingen in het gebruik van het pand en de tuin vereisen een geïntegreerde aanpak waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht van het gebouw en de tuin niet wordt overschreden". Hierdoor is de algemene doelstelling ook op de tuin van toepassing.

De commissie acht het aangewezen in beheersdoelstelling 4 nader te omschrijven wat onder 'latere, niet originele toevoegingen' valt. Tot slot vraagt de commissie om de beheersdoelstellingen nader toe te lichten onder 'hoofdstuk 3. Beheersvisie' van het inhoudelijk beschermingsdossier.

Antwoord:

- *In het ministerieel besluit wordt onder art. 3. 4° de bewoording 'latere, niet originele toevoegingen' vervangen door 'recente, niet originele toevoegingen'. Deze beheersdoelstelling wordt in het inhoudelijk dossier verder toegelicht.*

In het inhoudelijk dossier wordt onder 3.1. beheersdoelstelling 4 toegelicht:

"Deze beheersdoelstelling stelt: "de als één geheel met de woning ontworpen tuin afleesbaar en herkenbaar te behouden. Recente, niet originele toevoegingen kunnen opnieuw door een dichter bij het oorspronkelijk ontwerp aansluitende invulling vervangen worden".

De recente tuinrestauratie werd zorgvuldig uitgevoerd op basis van de beschikbare bronnen. Vermits deze bronnen geen volledig beeld van de vroegere aanleg geven, werden een aantal keuzes gemaakt die eventueel in een latere fase opnieuw herbekeken kunnen worden.

Zo koos men ervoor om het noordwestelijk tuingedeelte dat vermoedelijk al ten tijde van van de Velde als boomgaard in gebruik was, opnieuw met fruitbomen te beplanten. Hierbij werd gekozen voor de aanplant van geleid laagstamfruit op rijen. Uit informatie verkregen van de zoon van Joseph Hers, was de boomgaard in die periode beplant met verschillende soorten fruitbomen op rijen met een plantafstand van 3 à 5 meter (vermoedelijk halfstam). Men zou ervoor kunnen opteren om deze vroegere invulling van de boomgaard te hernemen.

Rondom de bleekweide werd gekozen voor een haag van geleid sierfruit. Op historische foto's van kort na de bouw is te zien dat dit hoger gelegen tuingedeelte afgeboord was

met een ligusterhaag. Er kan in de toekomst voor gekozen worden om deze opnieuw aan te planten. De keuze om hier opnieuw een groenblijvend element in te brengen zou zorgen voor een duidelijkere afbakening van deze zone en voor meer privacy voor dit gedeelte dat aansluit bij de achterzijde van de woning.

De drie nieuwe op rij aangeplante moereseiken aan het atelier herinneren aan de drie jonge leibomen die op een foto van kort na de bouw van de woning zijn afgebeeld. Verder onderzoek kan mogelijk uitklaren welke soort hier oorspronkelijk aangeplant werd. Vervanging is dan eventueel een mogelijkheid.

In de wortelzone van de linde in de noordelijke bomenrand is recent een met tegels verharde oppervlakte ingepast waarop een beeld met sokkel zijn geplaatst. Deze boom heeft een beeldbepalende waarde in de tuin en zorgt voor privacy van de bewoners. Om de goede conditie van de boom te garanderen is een herplaatsing van het beeld een aanbevelenswaardige optie."

- *In het inhoudelijk dossier wordt bij 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) de zin "In de wortelzone van de linde werd recent een beperkte oppervlakte verhard voor de plaatsing van een beeld op sokkel" opgenomen.*

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

- Onder 1.2 (historisch overzicht) werd de originele nutsfunctie van het noordelijk tuingedeelte geduid. Ook werden de in een tweede fase van de restauratie toegevoegde tuinelementen duidelijker omschreven;
- Onder 1.3 (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) werd de beschrijving van de moestuin aangevuld en werd informatie over recente verharding in de wortelzone van de linde opgenomen;
- Onder 3.1 (beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed) werd beheersdoelstelling 3.4^o uit het ministerieel besluit verder toegelicht;
- Aan het inhoudelijk dossier werd een documentatiebijlage met historische foto's en plannen toegevoegd.

Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- In artikel 2., laatste paragraaf werd in de zin "Het noordoostelijke, hoger gelegen tuingedeelte is verbonden met de lager gelegen voormalige moestuin door een tuintrap en begeleidende keermuurtjes die het hoogteverschil accentueren" het woord voormalig geschrapt.
- In artikel 3.1^o werd de algemene beheersdoelstelling aangepast zodat deze ook op de tuin van toepassing is;
- In artikel 3.4^o werd nauwkeuriger omschreven wat met de toevoeging van latere elementen in de tuinaanleg bedoeld wordt;
- In de fotoregistratie bij het ministerieel besluit werd de actuele toestand van de tuin vastgelegd, aangevuld met bijkomende foto's van de bleekweide en zichten vanuit de leefruimte op de tuin;

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 5 oktober 2023.

De zakelijkrechthouders¹ gaven op 15 januari 2024 opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed. De opmerkingen maken integraal deel uit van het beschermingsdossier. Omwille van privacy-redenen zijn de opmerkingen van de zakelijkrechthouders anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van de opmerkingen en de gegevens van de zakelijkrechthouders.

Behandeling van de opmerkingen:

1.4.1 Opmerking 1

In het inhoudelijk dossier is sprake van twee aanpalende slaapkamers bij de naaikamer. De zakelijkrechthouders merken op dat het oorspronkelijk 4 ruimtes met een aparte toegang waren.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt bij 1.2. (Historisch overzicht) in de zin "Waarschijnlijk omwille van het teveel aan slaapkamers liet van de Velde zelf nog voor de Tweede Wereldoorlog een doorgang maken tussen de centrale naaikamer en de twee aanpalende slaapkamers" het cijfer twee geschrapt. In 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) wordt de zin "De centrale naaikamer is verbonden met de twee aanpalende slaapkamers" vervangen door "De centrale naaikamer is verbonden met de aanpalende slaapkamers".

1.4.2 Opmerking 2

De zakelijkrechthouders melden dat de vloerbekleding in de badkamer oorspronkelijk dezelfde donkergrijs geschilderde plankenvloer was als in de andere kamers.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt bij 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) het woord oorspronkelijk geschrapt in de zin "De centrale badkamer had oorspronkelijk een vloer in Colovinyl (wit met blauwe aders) die bij de recente restauratie vervangen werd".

1.4.3. Opmerking 3

De zakelijkrechthouders leveren bijkomende informatie aan over de keuken en badkamers.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt bij 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) de door de zakelijkrechthouders verstrekte informatie toegevoegd. "De keukenkasten zijn recent, maar de configuratie van de lage kasten volgt de historische toestand zoals beschreven door François Hers. De oorspronkelijke afzuigkap in de keuken is eveneens bewaard. Op de verdieping bleef de oorspronkelijke uitrusting van de kleine badkamer deels bewaard en een oorspronkelijke spoeltafel werd hergebruikt in het toilet op de begane grond".

1.4.4. Opmerking 4

De zakelijkrechthouders melden dat de oorspronkelijke verwarmingsinstallatie bewaard bleef, uitgezonderd de manuele radiatorcransen en de uitrusting van het verwarmingslokaal.

Antwoord:

- In het inhoudelijk dossier wordt bij 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) de zin "Qua technieken zijn zowel de radiatoren als de originele buizen van de verwarming behouden" vervangen door "Qua technieken is de oorspronkelijke verwarmingsinstallatie grotendeels bewaard (werking met thermosyphonsysteem) met uitzondering van de manuele radiatorcransen en de uitrusting van het verwarmingslokaal";

¹ De zakelijkrechthouders worden in dit dossier vertegenwoordigd door hun restauratiearchitect, Guido Stegen.

- In het inhoudelijk dossier wordt bij 2.1. (Evaluatie van de erfgoedwaarden) onder 2.1.3. (Technische waarde) de zin "Dat zowel de radiatoren als de originele buizen van de verwarming behouden bleven, evenals de originele afzuigkap in de keuken, is eerder zeldzaam en draagt bij tot de technische waarde van de woning " vervangen door "Dat de oorspronkelijke verwarmingsinstallatie (met thermosyphonsysteem) grotendeels behouden bleef, evenals de originele afzuigkap in de keuken, is eerder zeldzaam en draagt bij tot de technische waarde van de woning".
- In het ministerieel besluit wordt bij de motivering de beschrijving van de technische waarde aangepast zoals in het inhoudelijk dossier;
- In het ministerieel besluit art. 2 (beschrijving van de erfgoedwaarden) wordt de zin "Qua technieken zijn zowel de radiatoren als de originele buizen van de verwarming behouden, evenals de oorspronkelijke afzuigkap in de keuken" vervangen door "Qua technieken is de oorspronkelijke verwarmingsinstallatie grotendeels bewaard (werking met thermosyphonsysteem), evenals de oorspronkelijke afzuigkap in de keuken. Op de verdieping bleef de oorspronkelijke uitrusting van de kleine badkamer deels bewaard en een oorspronkelijke spoeltafel werd hergebruikt in het toilet op de begane grond";
- In het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling in het art 3.3° "het behoud van de oorspronkelijke planindeling en interieurafwerking, met inbegrip van het vast meubilair en van oorspronkelijke technische onderdelen zoals de afzuigkap, radiatoren en buizen" vervangen door "het behoud van de oorspronkelijke planindeling en interieurafwerking, met inbegrip van het vast meubilair en van oorspronkelijke technische onderdelen zoals de afzuigkap en verwarmingsinstallatie".

1.4.5. Opmerking 5

De zakelijkrechthouders merken op dat niet alle omheiningspalen oorspronkelijk zijn. De originele palen zijn geïnventariseerd en behandeld.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt bij 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) en in het ministerieel besluit bij art. 2 de zinsnede "met gerecupereerde metalen afsluitingspalen" vervangen door "met deels gerecupereerde metalen afsluitingspalen".

1.4.6. opmerking 6

De zakelijkrechthouders verstrekken per mail aanvullende informatie over de tuin, meer bepaald een beschrijving en plan van de tuinaanleg door een voormalige bewoner van La Nouvelle Maison, François Hers. Daarnaast delen zij mee dat de drie recent aangeplante hoogstammen naast het graspad een geelbladige esdoorn, Japanse notenboom en sierkers zijn.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt onder 1.2. (Historisch overzicht) volgende informatie toegevoegd: "Een latere bewoner van La Nouvelle Maison, François Hers (zoon van Joseph Hers), die als kind in de periode 1947-1965 het huis bewoonde, herinnert zich de tuin nog goed. Bij het vooronderzoek van de tuinrestauratie tekende François Hers de indeling van de tuin in 1947. In het noordelijke tuingedeelte bevond zich ten oosten de moestuin en ten westen een boomgaard met 14 à 18 op rijen aangeplante verschillende soorten fruitbomen". Onder 1.3. (Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) wordt bijkomende informatie over de bomen opgenomen: "Naast het westelijk graspad parallel met de haag werden om de privacy van de bewoners te verhogen recent drie jonge hoogstammen (zonder erfgoedwaarde) aangeplant: een geelbladige esdoorn (Acer cappadocicum 'Aureum'), Japanse notenboom (Ginkgo biloba) en een sierkers (Prunus 'Pandora')".

Conclusie: de opmerkingen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

- Onder '1.2. Historisch overzicht' werd een passage toegevoegd met bijkomende informatie over de inrichting van het noordelijk tuingedeelte in 1947 en werd de informatie over het aantal slaapkamers aangepast;
- Onder '1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken' werd bijkomende informatie over de configuratie van de keukenkasten, het sanitair en de verwarmingsinstallatie toegevoegd. De beschrijving van het aantal originele slaapkamers en de vloerbedekking in de centrale badkamer werd aangepast. Van de drie recent aangeplante hoogstammen in het zuidelijk tuingedeelte werd de soort aan de beschrijving toegevoegd;
- Onder '2.1.3. Technische waarde' werd de omschrijving van de bewaarde technische installatie verruimd.

Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- Bij de motivering werd de beschrijving van de technische waarde aangepast;
- In artikel 2 werd de beschrijving van de technieken en het sanitair aangevuld en gespecificeerd dat niet alle afsluitingspalen nog origineel zijn;
- In artikel 3.3. werd de beheersdoelstelling verruimd tot de bewaarde oorspronkelijke technische onderdelen (afzuigkap en verwarmingsinstallatie).

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerkingen van de zakelijkrechthouders hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden aangepast.

2. Opmerkingen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

De gemeente Tervuren organiseerde het openbaar onderzoek van 4 april 2024 tot en met 3 mei 2024. De gemeente organiseerde geen hoorzitting. Het proces-verbaal maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier. Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Geen enkele zakelijkrechthouder beriep zich op het hoorrecht en vroeg gehoord te worden door het agentschap.

2.2. Conclusie

Aangezien er geen adviezen of bezwaren werden uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming, werden het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit aangepast na de voorlopige bescherming.